TANGRITAG

2003.4

ئاكام ئەركن ئەمەتنى ئەسلەيمەن

سۇدىكى بىشارەت

تەڭرىتاغ

ISSN 1004-1745

07>

9 771004 174028

ياش شائىر جېلىل خېلىل

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 82 يىللىقىنى قىزغىن تەبرىكلەيمىز!

نەشرىيات باشلىقى: ھەبىبۇللا مۇھەممەت
باش مۇھەررىر: پولات ھېۋزۇللا

تەڭرىتاغ

دەۋر روھى، يەرلىك خۇسۇسىيەت، ياشلار ئالاھىدىلىكى، مىللىي ئۇسلۇب

2003.4

ئۈرۈمچى شەھەرلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى چىقاردى «تەڭرىتاغ» ژۇرنىلى نەشرىياتى تۈزۈپ نەشر قىلدى

مۇندەرىجە

مەخسۇس ئەسەر

سۇ ھەققىدە قىسسە .... ئەخەت بارات (4)

ھېكايىلەر

خىلۋەتتىكى ئۆي .... تۇرسۇنگۇل تۇردى (7)
ئەقىدەمگە يىغلايمەن .... ئايۇپ قادىر (48)
جاراھەت........................ تۇرسۇن مەخمۇت (56)
كۆيۈۋاتقان ئەر .... ئەخمەتجان ئوسمان (84)

نەسرلەر

ھىجران، سىناق نۇقتىلىرىدا........................ قاسىمجان ئوسمان (11)
رەققاس چۈشى .... قۇربان ئەمەت (42)
ئۆزىدىن ھالقىش .... نۇرمۇھەممەت ياسىن ئۆركىشى (47)

ئەدەب ۋە ئەسەر

ئاكام ئەركىن ئەمەتنى ئەسلەيمەن .... ئەسئەت ئەمەت (13)
ئىككى ھېكايە .... ئەركىنجان ئەمەت (22)
سۆدىكى بېشارەت .... ئادىل تۇنىياز (67)

يۈزمۇ يۈز

«شائىر خەلقىنىڭ پۇشتى ئىكەنلىكىدىن پەخىرلىنىمەن» .... ئۆمەرجان سدىق (95)

مەسئۇل مۇھەررىر: ئەركىن نۇر
بۆ سانىنىڭ مۇھەررىرلىرى: ئەزىزى، ئەكبەر سالىھ
مەسئۇل كوررېكتور: خەلچەم ئابلىمىت
ئىشخانا خادىمى: سەنەۋەر ئۆمەر، رىسالەت (تەكلىپلىك)
گۈزەل سەنئەت مۇھەررىرى: ئەكبەر سالىھ
تارقىتىش خادىمى: ئىمىرھەسەن مەخمۇت
فوتوگراف: ئالىم خالىدىن

(قوش ئايلىق ئەدەبىي ژۇرنال)   ئومۇمىي 99 - سان

شېئىرلار

دىدار تەشنالىقى جىسمىم .... مۇھەممەت خېۋىر (30)
ئۈچ شېئىر .... ياسىن ئىسمايىل (31)
ئىككى شېئىر .... ئادىل چاۋار (32)
شېئىرلار .... ئابدۇرېشىت ئېلى (52)
شېئىرلار .... ئەخەت كەلپىن ئىنسانى (54)
ئۈچ شېئىر .... ئىدرىس نۇرۇللا ۋارىس (54)

ئانا يۇرت تەسۋىرلىرى

ئىبلىس ساقلاپ ياتقان جەسەتلەر .... F. بىرگمان (شۋېتسىيە) (33)

ئۇيغۇرلار ۋە سودا

رۇسلارنىڭ نەزىرىدىكى ئۈرۈمچى چېگرا سودىسى.............................. ئالېكسىي ئافتوكراتوف (روسىيە) (72)
ئېلان، ماركا ۋە ئۇيغۇر كارخانىچىلار.............................. ئاسىيە ئەخەت، ئەلى ئاتاۋۇللا (106)

تۇرمۇشقا نەزەر

ئەدەپ - ئەخلاق ھەققىدە تەلىمات .... لاۋزى (103)

چەت ئەل ئەدەبىياتىدىن

لىرىكىلار .... ئىسمائىل مەھمۇد (101)

مۇقاۋىدىكى سۈرەتنى ئۆتكۈر نىجات تارتقان

ئادرېس: ئۈرۈمچى جەنۇبىي شىنخۇا يولى 16 - نومۇر
تور ئادرېس: http://www.tangritagh.net
E—mail:editor@tangritagh.net
polat@tangritagh.net
تېلېفون: 2818897، 2819490   پوچتا نومۇرى: 830002
ئۈرۈمچى لۇگيدا باسما مۇلازىمىتى چەكلىك شىركىتىدە بېسىلدى
جۇڭگو خەلقئارا نەشرىيات سودا باش شىركىتى چەت ئەللەرگە تارقىتىدۇ
(782 - خەت ساندۇقى)
خەلقئارادا بىرلىككە كەلگەن نومۇرى: ISSN1004—I745
مەملىكەت بويىچە بىرلىككە كەلگەن نومۇرى: CN65 —1012/I
پوچتا ۋاكالەت نومۇرى: 83 - 58
پارچە سېتىلىشى: 5.00 يۈەن

سۇ ھەققىدە قىسسە

ئەھەد بارات

سۇ قۇرۇلۇشى ھەققىدىكى سەپەرۋەرلىك

1956 - يىلى گېئولوگلار جەنۇبىي شىنجاڭغا نېفىت ئەھۋالىنى تەكشۈرۈشكە كېلىپ ئۆگەن دەرياسىنىڭ مول سۇ بايلىقىنى، يەنى توقسۇ، كۇچا، شايار ناھىيىسىدىكى كۆل ۋە ئېقىنلارغا بىھۇدە قۇيۇلۇپ ۋە سىڭىپ، پارغا ئايلىنىپ يوقىلىۋاتقان تاتلىق سۇلارنى، ئېچىشقا بولىدىغان غايەت زور چوڭ كۆلەملەرنى، سۇ بېشى قۇمتۇرنىڭ غەربىي تەرەپتىكى بىر تەبىئىي كۆلنى كۆرۈپ، يۇقىرى دەرىجىلىك ئورۇنلارغا قارىتىپ توقسۇغا بىر سۇ ئامبىرى ياساشقا بولىدىغانلىق توغرىسىدا دوكلات يازىدۇ.

1957 - يىلى 3 - ئايدا دۆلەت لى باشچىلىقىدىكى ئون نەچچە ئىنژېنېرلار ئۇ كۆلنى ئۆزگەرتىشكە توقسۇغا كېلىپ باست غوجام قۇملۇقىغا چېدىر تىكىدۇ. مالڭ شى، يەن خۇيبى، گۇ يەنجاڭلار كۇچاغا، جاڭ دابىي، جاڭ داخۇا، جۇ بېيلار شايارغا كېتىدۇ. باش ئىنژېنېر لى خۇجاڭ توقسۇ ناھىيىسىنىڭ مۇرسىگە ملتىق ئېسىپ يۈرىدىغان شۇجىسى لۇ رۇيى، ھاكىمى ئاۋۇت جارۇپنىڭ قوللىشىدا قومۇشتەك ئىنچىكە ھەمدە ئوچۇق - يورۇق لۇ زېمىن، شۇكرى سامىلاقنى ئەگەشتۈرۈپ يۈرۈپ ئۇ كۆلنى ئۆلچەيدۇ.

لۇ زېمىن توقسۇغا كەلگەندە بۇ يەردىن بەكلا قورقاتتى. كېيىن ئۇ قۇرۇق ھەمدە ئىسسىق بۇ تۇپراققا قىزىقىپ قالدى. ئۇ دالادا يۈرگەندە ۋىشكا كۆتۈرۈپ يۈرۈپ چوڭلارغا يېتىشىپ ماڭالماي كۆزىنىڭ سۈيىنى چىقىرىپ يىغلىدى. ئۇ ھەممىدىن كىچىك ھەمدە تېنى ئاجىز بولغاچقا شامال چىقسىلا ئۇچۇپ كېتىدىغاندەك قىلاتتى. خالتا - خۇرجۇندا قوزۇق كۆتەرگەن شۇكرى سامىلاق ئۇنىڭغا پات - پات ياردەم قىلىپ تۇراتتى. ئۆلچەپ بېكىتىش 210 كۈندە تۈگەپ سۇ ئامبىرىنىڭ سۇ سىغىمچانلىقى 50 مىليون كۇب مېتىرغا، كەڭلىكى 30 مىڭ موغا يەتتى. توقسۇ ناھىيىسى بۇ قۇرۇلۇشقا ئومۇمىي نوپۇسىنىڭ 50 پىرسەنتىنى، 5 مىڭ تۇياقتىن كۆپ چارۋا ئاجراتتى. قۇرۇلۇش 1958 - يىلى 5 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ھەيۋەت بىلەن باشلاندى. دېھقانلار ئالدىنقى يىلى كىشى بېشىغا ئالغان 27 يۈەن 94 پۇڭ ساپ كىرىم بىلەن بۇ قۇرۇلۇشقا كىرىپ كەلگەنىدى. بۇ قۇرۇلۇش ئاجايىپ جاپالىق بولغان كۈچ سىپلىنمىسى ۋە ۋاقىت سەرپىياتى بىلەن ئېلىپ بېرىلىۋاتاتتى. تۇغانغا ئېلىپ چىقىرىلغان ھەر بىر كۇب مېتىر توپا تەركىبىدە سۇ مىقدارى نورمال بولۇش شەرت ئىدى. ئېشىپ كەتسە ئاپتاپقا سېلىپ پارلاندۇراتتى. توپا تەركىبىدىكى چىرىندىلەرنى ئايرىشقا ئۇزۇن ۋاقىت كېتەتتى. دېھقانلار ھەرقانچە ئالدىرىسىمۇ تېخنىكىلىق ئۆتكەللەر بەك چىڭ بولغاچقا توپا تۆكۈلغان بىر ھەپتىدە بىر غېرىچمۇ ئۆرلىمەيتتى. توقسۇ بويىچە سۇ ساھەسىدە تۇنجى قېتىم زىيالىي قاتارىدا سانىلىپ كېلىۋاتقان بارات مەمتىلى بۇ قۇرۇلۇشقا يېتەكچىلىك قىلىۋاتاتتى. 11 - ئاي كىرىشى

بىلەنلا ھاۋا سوۋۇپ، تېمپېراتۇرا نۆلدىن تۆۋەن 30 گرادۇسقا چۈشۈپ قالغانىدى. ئاشلىق يېتىشمەسلىك، ھاۋانىڭ سوغۇقلۇقى نۇرغۇن جانلارغا زامىن بولۇۋاتاتتى. ئىنقىلاب ئۈچۈن قىلچە ئۆلۈمدىن قورقماسلىق، قىلچە شەخسىي مەنپەئەتنى كۆزلىمەسلىك روھى بويىچە قايتا - قايتا سەپەرۋەرلىك قىلىندى، ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمەكتىكى تۇرا مەمەت جەڭگىۋار ناخشىلارنى ئېيتىپ ئىلھام بەردى، قۇرۇلۇش شۇ تەرىزدە جاپالىق ئېلىپ بېرىلدى.

ئۈچ ئېكسپېدىتسىيىچىنىڭ ئېرىشكىنى

شۇ يىلى ئۆگەن دەريا سۇ باشقارمىسىغا تەقسىم بولغان يەن يۈلۈڭمۇ كۆللەردىكى توختام سۇلارنى كۆرۈپ ئېكولوگىيىلىك مۇھىتنى ئۆزگەرتىشكە توقسۇنى تاللىدى. ئەگەر ئۇ ئاشۇ سۇلارنى توقسۇ ناھىيىسىنىڭ ئىچكىرىگە ئاپىرالىسا توقسۇ ناھىيىسى تېزلا بوستانلىققا ئايلىنالايتتى. ئۇ توقسۇدا (سۇ پېرى) دەپ ئاتالغان قادىر ئىدرىس، تېخنىك لۇ زېمىن، بارات مەمتىلىنى ئىزدەپ تېپىپ مەقسىتىنى ئۇلارغا ئېيتتى. ئۇلار قوشۇلدى. ئۇلار توقسۇدا ئاچىدىغانغا يەر، ئاقاۋا ئۆستەڭ ۋە زەيكەشلەرگە ئورۇن كۆرگىلى ئۈچ كىشىلىك ئېكسپېدىتسىيە ئەترىتى بولۇپ، ئاتلىق سۇ بېشى ئەجدىھا ئېغىزىدىن غەربىي جەنۇبقا قاراپ يولغا چىقتى. ئۇلار ئۇچقاتنىڭ يۇلغۇن قۇملۇقىغا كەلگەندە ئىچىدىغانغا سۇ قالمىدى. ئاسماندىكى ئوت شارى ئۇلارنىڭ تېنىدىكى بارلىق نەملىكنى سۈمۈرۈپ كېتىدىغاندەك قىلاتتى. ئات ئايىغىدىن چىقىۋاتقان تۇزلۇق توپا - چاڭلار ئۇلارنىڭ دىماغلىرىنى ئېچىشتۇرۇپ قىچىشتۇرۇۋاتاتتى. پىژ - پىژ ئاپتاپتا ئاتمۇ ئۇسساپ چوغدەك بولۇپ كەتكەندى. ئۇلارنىڭ كۆزىگە ئۆگەن دەرياسىنىڭ زۇمرەتتەك سۈزۈك سۇلىرى خۇددى كۆك ئۈجمىدەك كۆرۈندى.

قادىر ئىدرىس يەرلەرنىڭ تەۋەلىك ئورنى بىلەن سۇلا بولسا ھوسۇل ئالغىلى بولىدىغان توقسۇنىڭ چۆچمەل تۈپرىقى توغرىسىدا توختىلىپ كېتىۋاتاتتى. يەن يۈلۈڭ تېز ئۈنۈم بېرىدىغان بوزلارغا قارىغانسېرى خىيالىغا نۇرغۇن ئۇلۇغۋار ئىشلارنى پۈكۈۋاتاتتى. لۇ زېمىن ئالدىغا كېلىۋاتقان ۋە ئارقىسىدا قىلىپ قالغان بارلىق ئېگىز - پەسلىكنى خاتىرىلەپ ماڭدى. ئۇلار توقسۇ زېمىنىنى ھەرە چىشىدەك كېسىپ يۈرۈپ يېرىم ئاي بولغاندا چۆكچۈكچاڭ قۇملۇقىغا يېتىپ كەلدى. بۇ كۈنى سەككىز بالدىن ئارتۇق بوران چىقىۋاتاتتى. ئەتراپتا پاناھلانغۇدەك ھېچنەرسە يوق ئىدى. ئۇ ۋاقىتتا ھەممە قايماق رەڭدىكى چەشمە قۇملار گويا ئەزىم دەريادەك جەنۇبقا قاراپ ئېقىۋاتاتتى. باش - كۆزگە ئۇرۇلىۋاتقان قۇم دەستىدىن كۆزنى ئېچىش ئۇياقتا تۇرسۇن تۇزۇكرەك نەپەس ئالغىلىمۇ بولمايتتى. قادىر ئىدرىس ئۈچ ئاتنى بىر - بىرىگە چېتىپ قويۇق شامالغا ئارقىسىنى قىلىپ ئولتۇردى. ھاۋا بەك سوغۇق بولغاچقا ئۈچەيلەن ئېغىز - بۇرنىنى ئېتىشىپ يەرگە چاپلىشىپ يېتىپ باقتى. قۇم - توپىلار ھاۋادىنمۇ بەكرەك سوغۇق بولغاچقا يېتىشقا بولمىدى. يەن يۈلۈڭ ئايالى خۇ فۇڭلەننى ئويلاپ قالدى. ئۇ توي قىلىپ 16 - كۈنى توقسۇغا كەلگەنىدى. ئۇ ئىسسىق يوتقاندىكى ئىسسىق تەننى كۆز ئالدىغا ئەكەلدى. ئۇنىڭ كۆزى بىردىنلا جەدە ئېتىغا چۈشۈپ قالدى. ئۇ كېلىپ ئاتنى قۇچاقلىدى. جان - جەھلى بىلەن قۇچاقلىدى. ئاتنىڭ تېنى مەشتەك ئىسسىق بولغاچقا يەن يۈلۈڭ مۇزلىغان بەدىنىنى ئاتقا ياققىلى تۇردى. قادىر ئىدرىس بىلەن لۇ زېمىنمۇ شۇنداق قىلدى. بوران تۆت سائەتتىن كېيىن توختاپ جاھان تىنجىدى. ئەمما يامغۇر جاھاننى يۇماقچى بولغاندەك چۈشۈشكە باشلىدى. قادىر ئىدرىس ئىشنىڭ چاتاقلىقىنى كۆرۈپ سوغۇق تېگىپ قالماسلىق ئۈچۈن كىيىملىرىنى سېلىپ قۇم ئىچىگە چوڭقۇر كۆمدى. ئاندىن ئورەك كولاپ ئۆزلىرىنى قۇم ئىچىگە تىقىشتى. قۇم ئاستى ئىللىق ھەمدە يۇمشاق ئىدى. يامغۇر توختاپ چىقىدىغان قۇياشمۇ تازا پارقىراپ چىقتى. ئۇلار قۇم ئاستىدىكى قۇرۇق كىيىملىرىنى

كېيىشىپ شايار يېڭى مەھەللە چېگراسىدىن پايىس كەنتىگە يېتىپ كەلدى. شۇ كۈنى ئېكسپېدىتسىيىچىلەر پايىس كەنتىدە ھاردۇق ئېشى ئىچىپ ھەر كىم ئۆز خاتىرىلىرىگە توقسۇ ناھىيىسىنىڭ ئىچكىرىسىدە كۆرگەن ھەممە ئۆيلىغانلىرىنى، ئويمانلىق، تەكشىلىك، ئېگىزلىكنى قەغەزگە چۈشۈرۈپ دوكلاتىنى پۈتتۈردى. ئۇلارنىڭ بۇ قېتىمقى سەپەردە ئېرىشكىنى ئاشۇ 1 - قول ماتېرىيال ئىدى.

توقسۇ سۇ قۇرۇلۇشى بىر مەزگىل توختاپ قالدى

1960 - يىلى ئاشۇ ئۈچ كىشىنىڭ يازغان ماتېرىيالىغا ئاساسەن ئۆلچەپ بېكىتىش ئەترىتى توقسۇ دالاسىدا ئانا زەيلىك ۋە ئوق زەيلىك، غول ئۆستەڭ، تارماق ئۆستەڭلەرگە ئىز سالدى. بۇ قۇرۇلۇشنىڭ ئومۇمىي ئۇزۇنلۇقى 500 چاقىرىمدىن ئاشاتتى ھەممە بىرقانچە يىل ئىچىدە سۇ بېشى قۇمتۇردىن توقسۇ ناھىيىسىنىڭ ئىچكىرىسىگە تارتىلاتتى. تېخنىك جۇ غەيزىڭ ئىدى. توڭلاپ بۇزۇلۇشقا قارشى تۇرالايدىغان قۇرۇلۇش ماتېرىيالىنى تېپىشقا جېلىل توختى مەسئۇل بولدى. قۇرۇلۇش ئاجايىپ ئۇلۇغۋار ئارزۇلار بىلەن ئېلىپ بېرىلىۋاتاتتى. ئەپسۇسكى، مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى باشلىنىپ توقسۇدا نۇرغۇن سۇ قۇرۇلۇشى خادىملىرى خىزمىتىنى ئىشلەشكە ئامالسىز قالدى. بۇ ئىشقا ھېچكىم ئارىلىشالمايتتى. شۇنىڭ بىلەن توقسۇ سۇ قۇرۇلۇشى بىر مەزگىل توختاپ قالدى.

قۇدۇقلار تىنىپ سۇ تارتىش ئەسلىھەلىرى ئوغرى - يالغاننىڭ بولدى.

1978 - يىلى مەركىزىي كومىتېت شىنجاڭنىڭ سۇ قۇرۇلۇشىغا خېلى كۆپ پۇل ئاجراتتى. توقسۇ ناھىيىسى بۇ ياردەمدىن پايدىلىنىپ سىغىز ئېقىنىنى توسۇپ سۇ ئامبىرىدىن يەنە بىرنى ياساشقا كىرىشىپ كەتتى. ياسىلىدىغان سۇ ئامبىرىنىڭ ئۇل قىسمى پۈتۈنلەي قارا شور بولۇپ، تۇز تەركىبى ناھايىتى يۇقىرى ئىدى. ئۇنداق تۇزغا سۇ تېگىپ كەتسىلا ئېرىپ سۇيۇلۇپ كېتەتتى. شۇنداق بولسىمۇ بۇ قۇرۇلۇش قىزغىنلىق بىلەن ئېلىپ بېرىلىۋاتاتتى. دامبىغا ئېلىپ چىقىدىغان سىغىز توپا شۇ يەردىلا بولغاچقا ئامبار دامبىسى خۇددى كۆكلەۋاتقان جۇسەيگە ئوخشاش تېز ئۆسۈۋاتاتتى. دېھقانلار قۇياش نۇرىدا تاۋلىنىپ تۇرغان دالادا، سايىدىغىدەك ھېچقانداق سايە يوق دالادا مىغىلداپ تۇرغان چىۋىنلەر بىلەن ئاش تالىشىپ 2 - سۇ ئامبىرىنى پۈتكۈزدى. ئۇلار بۇ سۇ ئامبىرىغا قىشلىق سۇ ئىچىۋىدى، ئېتىلىپ كەلگەن سۇ بۇ تەرەپتىن كىرىپ، ئۇ تەرەپتىن چىقىپ كەتتى. 1 - ماي سۇ ئامبىرىدىمۇ يار ئېلىش يۈز بەردى. باتۇر ئىمىن ئىدرىس نۆلدىن تۆۋەن 40 گرادۇسلۇق مۇزلۇق سۇغا ئۆزىنى ئېتىپ، سۇ خادىملىرىغا قانداق ئىشلەشنى كۆرسىتىپ قويدى. يار ئېتىلگەن بولسىمۇ توقسۇ ناھىيىسى بۇ قېتىمقى سۇ ئامبىرى ياساش قۇرۇلۇشىدا ئېچىنىشلىق ھالدا مەغلۇپ بولغاندىن كېيىن، قەدىمنى قۇدۇق قېزىشقا تاشلىدى. قېزىلىدىغان قۇدۇقلار سۇغۇرۇش رايونىدا ئىدى. توقسۇ خەلقى قۇدۇقنى ئات - ئېشەك، ئادەم كۈچى بىلەن يايى چۆرۈپ قېزىۋاتاتتى. ئۇلارنىڭ تارتقان جاپا - مۇشەققەتلىرى تەسۋىرلىگۈسىز ئىدى. ئۇلار قۇدۇقنى ھاياتلىق ئۈچۈن قېزىشقا تارتقان جاپاسىغا ئۆكۈنمەيتتى. سۇ ئىدارىسى قۇدۇقلارغا سۇ تارتىش ئەسلىھەلىرىنى تولۇقلاپ بەردى. كېيىنچە كەنتلەر (سۇ تارتىشقا ئادەم كۈچى ۋە ماددىي خىراجەت بەك كۆپ كېتىدىكەن، تارتىلغان سۇ زىرائەتلەرگە پايدا قىلمايدىكەن) دەپ قاراپ قۇدۇقلارغا سەل قارىدى. قادىر ئىدرىس بىلەن يەن يۇلۇڭ بۇ كۆزلەرنى قوغداپ قىلىش ئۈچۈن ھەر بىر كۆز - قۇدۇقلارغا ئۆي سالدۇردى. شۇنداق بولسىمۇ كەنت، كومىتېتلار بۇ قۇدۇقلارغا ئىگە بولماسلىق سەۋەبىدىن نۇرغۇن قۇدۇقلار تىنىپ سۇ تارتىش ئەسلىھەلىرى ئوغرى - يالغاننىڭ بولۇپ كەتتى.

(داۋامى كېيىنكى ساندا)

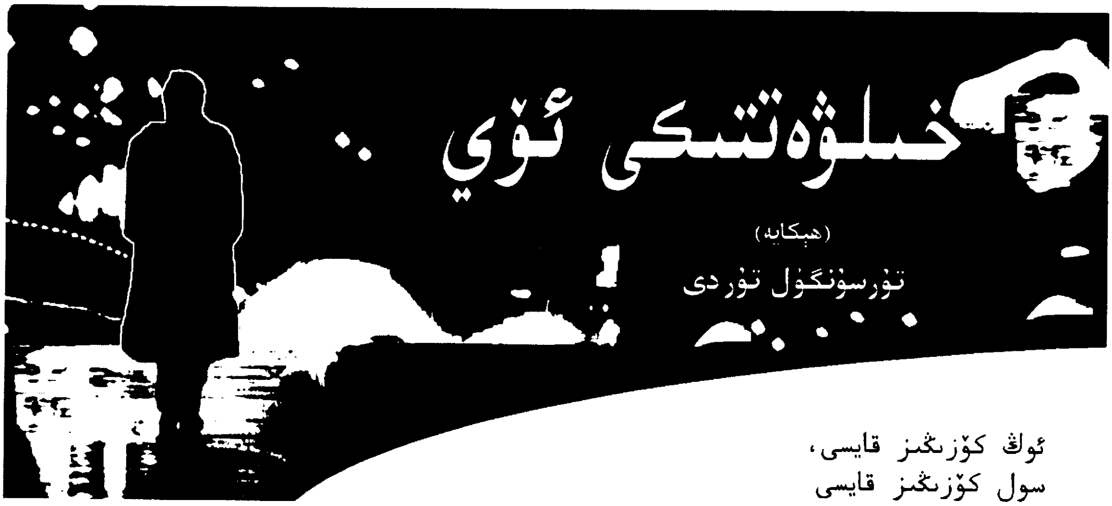

خىلۋەتتىكى ئۆي

(ھېكايە)

تۇرسۇنگۈل تۇردى

ئوڭ كۆزىڭىز قايسى،
سول كۆزىڭىز قايسى
ئاخشام بېرىپ تاپالمىدىم
ياتقان يېرىڭىز قايسى؟

تۇرۇپ - تۇرۇپلا ئۇنىڭ خىيالىغا ئاشۇ ناخشا كېلىۋالاتتى. ئۆزىنىڭ بۇ ناخشىنى شۇ كۈنى ئاخشىمىدىن بۇيان سېغىنىدىغان بولۇپ قالغانلىقىنى ياكى يېقىندىن بۇيان سېغىنىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. ئىشقىلىپ ئاشۇ ناخشا ئېسىگە كېلىشى بىلەنلا ئۇنىڭدا تاتلىق سېزىم پەيدا بولاتتى - دە، ئارقىسىدىنلا ھېلىقى سەت، بەتبەشىرە خوتۇن پىرقىراپ ئۇسسۇلغا چۈشەتتى. ئۇ ئاشۇ خوتۇننىڭ سەپكۈن باسقان يۈزى، تولۇمدەك ساڭگىلاپ تۇرىدىغان كۆكسى، بەدىنىنى كۆتۈرەلمىگەندەك ئېگىلىپ رەگەتكىگىلا ئوخشاپ قالغان پۇتلىرىغا قىزىقسىنىپ قارايتتى.

ئايالىنىڭ دائىم غودۇڭشۇپ يۈرۈپ ئىشقا بۇيرۇشى بىلەن بىر كۈنلۈك ئورۇنلاشتۇرۇشى ئۇنىڭ تاتلىق خىياللىرىنى بۇزۇۋېتەتتى. شۇ چاغدىلا ئۇ ئۆزىدە ئەزەلدىن بۇنداق يات بىر خىيالنىڭ پەيدا بولۇپ باقمىغانلىقىنى، ئۆزىنىڭ ئايالىغا ئىنتايىن سادىق ئەر ئىكەنلىكىنى ھېس قىلاتتى - دە، ئىختىيارسىز ئايالى بىلەن ئۆتكۈزگەن يىگىرمە نەچچە يىللىق ئائىلە تۇرمۇشىدىن سۆيۈنەتتى.

ئۇنىڭ ئايالى چىرايلىق ھەم لاتاپەتلىك ئىدى. يەنە تېخى ئۇنىڭغا يولۋاستەك ئۈچ ئوغۇل تۇغۇپ بەرگەنىدى. ئۇ ئايالىنىڭ چىرايلىقلىقىدىن ئۆزىنى قالتىس ھېسابلايتتى. شۇڭا ئايالىنىڭ بۇيرۇقلىرى بەجانىدىل ئورۇندىلاتتى. قىسقىسى، ئۇ ئايالىغا سادىق بولۇپلا قالماي ئۇنىڭغا بويسۇناتتى. لېكىن قاچانكى ئاشۇ ئىش يۈز بەردى، ئۇ ئۆزىنى شۇ كۈندىن باشلاپ ئەيىبلەپ كەلدى. سۆزلىرى ئەسلىدىكىدىنمۇ مۇلايىملىشىپ ئېھتىياتچان بولۇپ كەتتى. ئاشۇ كۈندىكى ئىشلارنى قايتا سادىر قىلماسلىققا قەسەم قىلدى. لېكىن نېمىگىدۇر ئىچى سىقىلاتتى، ئۇيقۇسى قېچىپ بىر يەرلىرى ئاغرىغاندەك ھېس قىلاتتى. ئويلىماي دېگەنچە ئاشۇ كۈنى يۈز بەرگەن تېتىقسىز ئىشلار كۆز ئالدىدىن ئۆتۈشكە باشلايتتى.

بۇ ئىشقا ئۇنىڭ ئۇزۇن ۋاقىت كۆرۈشمىگەن ساۋاقدىشى سەۋەب بولدى. ئۇلار كوچىدا تۇيۇقسىز ئۇچرىشىپ قېلىپ ئىنتايىن خۇشال بولۇشتى. ئىككىسى ئاشپۇزۇلدا ئۆتكەن قىزىقارلىق ئىشلارنى سۆزلەشكەچ ئانچە - مۇنچە ئىچىشىپمۇ قويدى. سۆز خەلقئارا تېمىدىن ھالقىپ ئاياللار - قىزلار، ئاخىرىدا ناخشا - مۇزىكىلاردا توختىدى. تۇرۇپلا ئۇنىڭ بالىلىق چاغلىرىدا ئاڭلايدىغان دۇتار ئاۋازىنى ئاڭلىغۇسى كېلىپ قالدى. ئۇنىڭ ئاشۇ مۇزىكىلار ھەققىدە سۆزلەپ ئېغىر خۇرسىنىشلىرى ساۋاقدىشىنى خۇشال قىلىۋەتتى. چۈنكى ئۇنىڭ سازەندە ئۇلپەتلىرى بار ئىدى. ئۇلار ئاشپۇزۇلدىن چىقىپ ساۋاقدىشىنىڭ ئۇلپەتلىرىنى ئىزلەپ ماڭدى.

ئۇ ئادەتتە ھاراق ئىچمەيتتى. شۇ كۈندىكى نەچچە رومكا ھاراق ئۇنىڭغا ئۆز كۈچىنى خېلىلا كۆرسەتكەنىدى. ئۇلار تاغدىن - باغدىن سۆزلىشىپ شەھەردىن چىقىشتى. ئۇلار بىر خالتا كوچىدىكى ئىشىكى ئاجراپ كېتەيلا دەپ قالغان ھويلىنىڭ ئالدىدا توختاپ ئىشىك چەكتى. ھويلىدىن چىققان ئەر ئۇنىڭ ساۋاقدىشىنىڭ

ئۇلپىتى بولسا كېرەك، قىزغىنلىق بىلەن ئۇلارنى ئۆيگە باشلىدى. ئۇلار ئەسكى - تۈسكى نەرسىلەر بىلەن تولغان هويلىدىن ئۆتۈپ ساھىبخان باشلىغان ئۆيگە كىردى. ئۇ يەر - بۇ يەرلىرىنىڭ سۇۋاقلىرى چۈشكەن، ئىسلىشىپ تامنىڭ رەڭگىمۇ پەرقلەندۈرگۈسىز بولۇپ كەتكەن ئىككى ئېغىزلىق ئۆينىڭ تاشقىرىسىدا تۆت - بەش ئەر ئۇستەلگە تۆكۈپ قويۇلغان گازىر - خاسىڭلارنى زاكۇسكا قىلىپ ئىچىشىۋاتاتتى. ئۇلار بۇ يېڭى ئۇلپەتلىرىنى كۆرۈپ خۇشال بولۇشتى. تېخى ساۋاقدىشىغا بىرنەچچە ئېغىز هەزىل چاقچاقنىمۇ قىلىشقا ئۈلگۈردى. ئۇلار ئۇستەلنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇشتى. ساۋاقدىشى ئۇلارغا ئۇنى تونۇشتۇرغاندىن كېيىن تېخىمۇ جانلىنىپ كېتىشتى. تۇرۇپلا ئۇنىڭ نەزىرى ئۇلارغا چاي قۇيۇپ يۈرگەن ئايالغا چۈشۈپ قالدى. ئايال ئۇنىڭغا بىرقىسىملا كۆرۈندى. «دۇنيادىكى ئەڭ سەت ئايال بولسا كېرەك» دەپ ئويلىدى ئۇ ئايالنىڭ ئالا - بۇلىماچ قىلىۋالغان گىرىملىرى ھەم قىسقا قىلىپ كىيىۋالغان چېچىنىڭ كىرپىنىڭ تۆكىدەك دىردىيىپ تۇرۇشىغا قاراپ.

ئۇ يېڭى ئۇلپەتلىرى بىلەن تېزلا ئۆزلىشىپ كەتتى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئىككىسى خېلى ماھىر سازەندىلەر بولسا كېرەك، ئۇنىڭ يۈرىكىنى تىترىتىپ خەلق ناخشىلىرىنى چاڭ كەلتۈرۈۋەتتى. ئۇ ئۇسسۇلغا چۈشتى، ھېلىقى ئايالمۇ ئۇنىڭغا جور بولدى. ئايال سېمىز بولغىنى بىلەن ھەرىكىتى ناھايىتى چاققانىدى. ئۇ شۇ تەرىقىدە قانداقلارچە مەست بولۇپ قالغىنىنى تۇيمىدى. ئۇنىڭ قۇلىقىغا مۇزىكا ئاۋازىلا ئاڭلىناتتى، ئۇسسۇل ئوينىغۇسىلا كېلەتتى.

قاتتىق خورەك ئاۋازى ئۇنىڭ شېرىن ئۇيقۇسىنى بۇزدى. ئۇ «ئۆيگە قانداق كەلگەندىمەن» دەپ ئويلاپ چىراغنىڭ يېپىنى ئىزلەشكە باشلىدى. ئۇ تامنى سىيلاشتۇرۇپ يېپنى زادىلا تاپالمىدى - دە، ئارقىسىنى قىلىپ خورەكنى بولۇشىغا تارتىپ ئۇخلاۋاتقان «دوستى» نى نوقۇشلىدى.

- پەقەت ئۇخلاتمىدىڭ ئادەمنى، خورەكنى بوشراق تارتساڭچۇ ئاداش!

- ۋىيەي، كىم سىزنىڭ ئادىشىڭىز كەن.

ئايال كىشىنىڭ ئاۋازى بىلەن تەڭ لىپ قىلىپ چىراغ ياندى. ئۇ ھەيرانلىقتىن كەينىگە ئۈچۈپ كەتكىلى تاس قالدى. ناتونۇش بىر ئايال چىراغنىڭ يېپىنى تۇتقىنىچە ئىچ كىيىملىرى بىلەن يانپاشلىنىپ ياتاتتى. ئۇ كۆزلىرىنى ئۇۋۇلىۋېتىپ ئايالغا سەپسېلىپ قارىدى. ئۇ ئاخشام ئۆزى بىلەن ئۇسسۇل ئوينىغان ئۆي ئىگىسى ئىدى.

- نېمە چەكچىيىپ قارايسىز. خۇددى ئايال كىشىنىڭ بىر يەرلىرىنى كۆرۈپ باقمىغاندەك.

ئۇ تەستە ئەسلىگە كەلدى.

- مەن. . . مەن بۇ يەردە. . .

- بىلمەس بولۇۋالماڭا تولا، ئاخشام سىز ئۇسسۇل ئوينايمەن دەپ پەقەت كەتكىلى ئۇنىمىدىڭىز، تېخى مېنىمۇ ئۇسسۇل ئوينايمىز دەپ خېلى ئاۋارە قىلدىڭىز، ئاندىن. . .

ئۇنىڭ قۇلاقلىرى غۇڭۇلداپ، يۈزلىرى قىزاردى. دەرھال يەردىكى كىيىملىرى ئارىسىدىن ئىشتىنىنى كىيىشكە تۇتۇندى. ئايالمۇ ئۇنىڭ بىلەن تەڭلا ئىچ كىيىمنى كىيىپ كارىۋاتتىن چۈشتى.

- نېمە، شۇنچە بالدۇر كېتەمسىز؟

ئۇ ئايالنىڭ سوئالىنى جاۋابسىز قالدۇرۇپ كىيىملىرىنى كىيدى. يۈرەكلىرى باشقىچىلا ئەنسىز سوقاتتى. ھېلىلا باشقىلار باستۇرۇپ كىرىپ ئۆزىنى رەسۋا قىلىۋېتىدىغاندەك، «قاراڭلار، ياۋاش دېسە مۆڭگۈزى ئىچىدىكەن ئەمەسمۇ» دەپ مازاق قىلىشىدىغاندەك بىلىنىپ دەرھال ئىشىك تەرەپكە ماڭدى.

- مۇشۇنداقلا كېتەمسىز؟ چاي پۇلىغا چىقىشالمىغان ھالىڭىزغىمۇ ئەر كىشى دەپ يۈرىدىكەنسىزا ئۆزىڭىزنى.

ئۇ دەرھال ئېسىگە كەلدى - دە، يانچۇقىدىن يۈز يۈەننى چىقىرىپ ئايالغا تۇتقۇزدى. ئۇ تاكى ئۆز ئۆيىنىڭ ئالدىغا كەلگۈچە يۈز بەرگەن شۇ ئىشنى - تۈنجى قېتىم يات بىر ئايال بىللە بولۇپ قېلىشتەك ئەخمىقانە ئىشنى ئويلاپ ئۆزىنى ئەيىبلىدى. «ئاشۇ بەتبەشىرە خوتۇننى كۆزۈم كۆرمىسۇن» دەپ ئۆزىگە ۋەدىمۇ بەردى.

شۇنىڭدىن باشلاپ شۇ كۈندىكى ئىشلارنىڭ ئۇنى ئارامسىزلاندۇرغىنى ئازدەك ئۆزىدە نېمىگىدۇر تەقەززا بولۇشتەك بىر خىل غەيرىي ھېسسىياتنىڭ پەيدا بولۇۋاتقانلىقىنى سېزىپ قالدى. قۇلاق تۈۋىدە ئاشۇ ئۆيدىكى يۈرەكنى تىترەتكۈچى ناخشىلار جاراڭلايتتى. ئاشۇ ئۆينىڭ بىر يەرلىرى ئىسسىق بىلىنىپ كۆڭلى تارتاتتى.

بۇگۈنمۇ ئۇنىڭ ئۇيقۇسى قاچتى. ۋۇجۇدىدا

ئاستا - ئاستا پەيدا بولۇۋاتقان ھاياجانلىرى، تەقەززالىق تۇيغۇلىرى ئۇنى قىينايتتى. ئۇ ئاستا ئايالىغا يېقىنلاشتى، ئارقىسىنى قىلىپ ياتقان ئايالىنىڭ دۈمبىسىنى ئاستا سىيلىدى.

- ئوھۇش، بالىلىرىڭىز ئېڭىكىڭىزگە تاقاشقاندىمۇ ئىزا تارتىشنى بىلمەيدىكەنسىز.

ئايالى غۇدۇراپ كەتتى.

- ئۇلار ئايرىم ئۆيدە تۇرسا، ماقۇل دېسىڭىزچۇ؟

- مىجەزىم يوق. ئۇيقۇڭىزنى ئۇخلاڭ، بولدى.

ئۇ ئېغىر ئۇھ تارتىپ ئۆرۈلدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا يەنە ئاشۇ ئاخشام پەيدا بولدى. ھېلىقى خوتۇن ئۇنىڭ قۇچىقىدا. ياق، ئۇنىڭ ۋىجىكىكىنە گەۋدىسى قاۋۇل ئايالىنىڭ قۇچىقىدا ئىدى.

ئۇ ئۇيان ئۆرۈلۈپ، بۇيان ئۆرۈلۈپ زادىلا ئۇخلىيالمىدى. ئايالىنىڭ يېنىك پۇشۇلدىشى ئۇنىڭ ئىچىنى سىقىپ بىرقىسىملا قىلىپ قويدى. ئورنىدىن تۇرۇپ ساپما كەشىنى كىيىپ ھويلىغا چىقتى. ساپ ھاۋادىن ئۇلۇغ نەپەس ئالدى. ئورۇندۇققا يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ خىيال سۈرۈشكە باشلىدى. خىيالىدا يەنىلا شۇ ئاخشام، ئاشۇ خوتۇن.

«توۋا، ئەقلىنى لال قىلغۇدەك نى - نى چىرايلىق قىز - ئاياللارنىڭ خىيالىمغا كىرگىنىنى بىلمەيمەن. توي قىلغاندىن بۇيانقى ئۆمرۈمدە ھېچقاچان خوتۇنۇمدىن ئۆزگە يەنە بىر ئايالغا كۆڭۈل بەرمەي كېلىپ، ئەمدىلىكتە ئاشۇ سەت خوتۇننىڭ ئەقلىمنى ئىگىلەپ كەتكىنى قىزىق. توۋا، بولدىلا ئۇ ئىشلارنى ئويلىماي، بەربىر مەستلىكتە ئۆتكەن بىر كەچقۇ ئۇ. مەستلىك پەسلىك دېگەن شۇدە!»

ئۇ ئاخىر كاللىسىدىكى ئاشۇ ئىشلارنى چىقىرىۋەتمەكچى بولدى. ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ ئۇ ئىشلار ئۇنىڭ خىيالىدىن خېلى نېرى بولغاندەكمۇ قىلدى.

ئاۋغۇست ئېيىنىڭ ئاخىرقى كۈنلىرى ئىدى. ئۇ ئىسسىقتىن زادىلا ئۇخلىيالمىدى. ھويلىسىدىكى بىر كىشىلىك كارىۋاتتا سوزۇلۇپ يېتىپ بۇلۇتلارنى يېرىپ كېتىۋاتقان ئايغا قاراپ ئۇنى - بۇنى خىيال قىلدى.

ئىزدەپ بارسام مەلەڭگە
چىقمىدىڭغۇ، ئۆلدۈڭمۇ؟!

. . . .

كوچىدىن سوزۇپ ئېيتىلغان ناخشا ئاۋازى ئاڭلاندى. «بىچارە بايقۇش، ۋىسال ئىزلەپ چىقىپ تاقەتسىزلىنىپسەن - دە!»

ئۇ ئۆز خىيالىدىن كۈلۈمسىرەپ قويدى. ناخشا ئېيتقۇچى بىر يىگىت بولسا كېرەك، ئاۋازى جاراڭلىق ئىدى. ناخشىنىڭ قايتا - قايتا ئېيتىلىۋېرىشىدىن ئۇ يىگىتنىڭ قىزنىڭ چىقىشىغا تەقەززا بولۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. ئىختىيارسىز ئۇمۇ ياشلىقىنى ئويلاپ قالدى.

ئۇمۇ ياش چاغلىرىدا خۇددى ئاشۇ يىگىتتەك مەھەللىدىكى قىزلارنىڭ بىرقانچىسىگە ئېغىز ئاچالماي كەتكۈزۈپ قويغان. بەزىدە دەشنام يەپمۇ قالغاندى. ئۇ ناخشا ئېيتالمايتتى. لېكىن ناخشا ئاڭلاشقا ھېرىس ئىدى. ئۇسسۇلنى خېلى ياخشى ئويناپ قوياتتى. تەڭتۇشلىرىدىن بىرقانچەيلەن دائىم مەھەللىدىكى ئايۇپ داپچىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ناخشا ئاڭلايتتى. ئۇنىڭ چىرايلىق قىزى ئۇسسۇلغا بەك ئۇستا ئىدى. ئۇ ئاشۇ قىزنى مارىلاپ كۈندە دېگۈدەك ناخشا ئاڭلاشنى باھانە قىلىپ ئۇلارنىڭكىگە باراتتى. ئايۇپ داپچىمۇ خۇشخۇي ئادەم ئىدى. ئۇ قىزغا كۆيۈپ يۈرگەن كۈنلەردە ئايۇپ داپچى يەنە بىر سازەندە ئاغىنىسىنىڭ ئوغلىغا قىزنى ياتلىق قىلدى. بۇ ئىش ئۇنى تولىمۇ قىينىدى. كېيىن ئاتا - ئانىسى ئۇنىڭغا شەھەردىكى تۇغقىنىنىڭ قىزىنى تونۇشتۇردى. قىز ئۇنىڭ تەسەۋۋۇردىنمۇ چىرايلىق ئىدى. ئۇلار تاكى توي بولغۇچە بىرەر ئېغىز پاراڭلىشىپمۇ باقمىدى. تويدىن كېيىن ئۇلار ياخشى ئۆتتى. لېكىن ئۇنىڭدا ئايۇپ داپچىنىڭ قىزىنى كۆرگەندىكىدەك يۈرەك سوقۇش، تەمتىرەش ۋە قىيالماسلىقتەك ھېسسىياتلار قايتا پەيدا بولمىدى. ئايالى ئوماققىنە ئوغۇلنى تۇغقاندا چەكسىز شادلىققا چۆمدى. مانا شۇنىڭدىن باشلاپ ئۇ ئايالىغا شەرتسىز بويسۇنۇپ قالدى. ئايالىنىڭ ئىشقا بۇيرۇشلىرىنى دەسلەپ ئېغىر ئالغان بولسا، كېيىن ئۇ بۇ خىل تۇرمۇشقا كۆنۈپ قالدى.

يىگىتنىڭ ناخشىنى قايتا باشلىشى ئۇنى خىيالىدىن ئويغاتتى. «ياشلىق دېگەن شۇدە. بەلكىم مەشۇقىنىڭ ئانىسىنىڭ ئۇخلىشىنى كۈتۈپ تىنىلداۋاتقاندۇ. . .»

يىگىتنىڭ ناخشىسى ئاخىرلاشتى. لېكىن

ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە دۈتارنىڭ ئاۋازى ئاڭلانغاندەك بولدى. بارا - بارا ئاۋاز تېخىمۇ ئېنىق ئاڭلىنىشقا باشلىدى. دەل ھېلىقى ئۆيدىكى ناخشىلار قايتا ئاڭلىنىۋاتاتتى. ئۇ ئىختىيارسىز ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. تۇرۇپلا ئاشۇ ئۆينى سېغىنىپ قالدى. ئورنىدىن تۇرۇپ ئۆيان - بۇيان مېڭىپ باقتى. قانداقتۇر بىر كۈچ ئاياغلىرىنى سىرتقا سۆرەيتتى. ئۇ ئاخىر چاپىنىنى يېپىنچاقلاپ سىرتقا چىقتى. ئىشىكى ئالدىدا يەنە ئۆيان - بۇيان ماڭدى.

- پوش، پوش! قانداق خەق بۇ؟

كىمدۇر بىرىنىڭ ۋېلسىپىت قوڭغۇرىقى بىلەن تەڭلا تۇۋلاپ ئۆزىدىن ئەگىپ ئۆتۈشى ئۇنىڭ قەدەملىرىنى توختاتتى. ئەمدىلا ئېسىگە كەلگەندەك ئۆزىنىڭ يولنىڭ ئوتتۇرىسىدا قوزۇقتەك تۇرغىنىدىن ھودۇقتى.

«تونۇشلار بولۇپ قالسا نېمىدەپ كېتەر، مەنمۇ ساراڭدەك ئىشلارنى قىلىپ يۈرىمەنمۇ نېمە؟ » ئۇ ئۆزىنى ئەيىبلىگىنىچە كەينىگە ياندى، ياندىيۇ، كاللىسىدا لىپ قىلىپ ھېلىقى ئۆي ھەم نېپىز ئۇخلاش كىيىمى بىلەن تۇرغان ئايال پەيدا بولۇپ يەنە توختاپ قالدى. «بۇ كېچىدە خەقنىڭ مەن بىلەن نېمە كارى، خەق مېنىڭ ئارقامدىن مارىلاپ يۈرمىگەندىكىن بېرىپ باقايچۇ قېنى، لېكىن ئۇنىڭ يېنىدا باشقا كىشى بار بولۇپ قالسىچۇ، بۈگۈن بارماي تۇرايمىكىن يا» .

ئۇ يا ئالدىغا مېڭىشنى، يا كەينىگە يېنىشنى بىلمەي بىر ھازا تۇرۇپ قالدى. ۋۇجۇدىدا ئاستا - ئاستا پەيدا بولۇۋاتقان بىر خىل شېرىن تۇيغۇ ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى تىترىتىپ ئارام بەرمەيتتى.

كېلىسەن، كېلىسەن، يارىم كېلىسەن
ئويناپلا كېلىسەن.
... ...

يۈرەكنى ئوينىتىدىغان شوخ ناخشا ئاۋازى، ئايالنىڭ بەدەنلىرىنى تولغاپ ئوينىغان ئۇسسۇلى، يەنە تېخى ئۆزىگە مەنىلىك بېقىپ كۆز قىسىشلىرى. ئۇ ئەمدى قارار چىقىرىشقا ئامالسىز قالدى. ئۇنىڭ نەپەس ئېلىشى تېزلەشتى. ئۇ ئەمدى يۈرەكلىك ھالدا قەدەم ئالدى. لېكىن قاياققا مېڭىشنى، ئۇ ئۆيگە قانداق بېرىشنى ئېسىگە ئالالمىدى.

«ئاپلا، ھېلىقى كۈنى مەستلىكتە گەپ بىلەن بولۇپ كېتىپ ئۇ ئۆيگە قانداق بارغىنىمنى ھەم قانداق قايتىپ كەلگىنىمنى بىلمەيلا قاپتىمەن. ئۆيگە قايتىشىمدا كوچا ئېغىزىدا بىر چىراغ باردەك قىلغان. قايسى يول بىلەن ماڭىدىغان بولغىيتتى» .

ئۇ چوڭ كوچىغا چىقىپلا تەمتىرەپ قالدى. ئۇ ئاۋۋال چىراغلارنى نىشانلاپ ماڭدى. چوڭ تۈۋرۈكلەردە قاتار ئېسىلىپ تۇرغان چىراغلارنى كۆرۈپ مەڭدەپ قالدى. بىرىنچى چىراغ، ئىككىنچى چىراغ. . . ئۇ نۇرغۇن كوچا دوقمۇشلىرىدىكى چىراغلاردىن ئۆتتى. بەزى چىراغلار ئۇدۇلىدىكى كوچا ئەمەستەك بىلىندى، بەزى چىراغلار ئۇدۇلىدا كوچا يوق ئىدى.

مانا ئۇ ئاساسىي كوچىدىن ئۆتتى. ئۈمىدسىزلىك بىلەن باشقا كوچىلارنىمۇ ئايلىنىپ چىقتى. ئۇنىڭغا خۇددى ئۆزى ئەمەس، كوچىلار ئايلىنىۋاتقاندەك، چىراغلار ۋىل - ۋىل قىلىپ ئەتراپىدا ئۇچۇپ يۈرگەندەك بىلىنىشكە باشلىدى. ئۇ ئەڭ ئاخىرقى كوچا ئېغىزىدىلا بىردەم ئولتۇرۇپ دەم ئالدى. ئۇ قايتىشنى ئويلىدى، لېكىن ئاشۇ ئۆينى تېپىش ئىستىكى ئۇنى قايتقىلى قويمايتتى.

تۇيۇقسىز ئۇ ئۆزىدىن خېلى يىراقتىكى قاپقاراڭغۇ كوچىنىڭ بىر يەرلىرىدە چىراغ نۇرىنى كۆرگەندەك قىلدى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ قەدىمىنى تېزلەتتى.

«ئەستا، بۇ ئەمەسمۇ نېمە؟ بۇنداق كوچىدا ماڭغاندەك قىلمايتتىم» . ئۇ ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە قەدىمىنى ئاستىلاتتى. ئۇنىڭ قۇلىقىغا ناخشا ئاۋازلىرى بوش ئاڭلاندى. ئۇ يېقىنلاپ كېلىپ ھاردۇقى چىققاندەك بولدى. ئەنە دەل شۇ دوقمۇش. تېخى ئۇ قايتىشىدا ھودۇققىنىدىن پۇتلىشىپ كەتكەن دەرەخ كۆتىكىمۇ جايىدا. ئۇ يېنىك تىندى.

سول كۆزىڭىز قايسى،
ئوڭ كۆزىڭىز قايسى
ئاخشام بېرىپ تاپالمىدىم
ياتقان يېرىڭىز قايسى؟

ئەمدى ئۇ ئۆزىنى ناخشىچىلار ئارىسىدا تۇرغاندەك ھېس قىلدى. بارغانچە كۈچىيىۋاتقان ھاياجاندىن ئېغىر نەپەس ئالدى. «بەلكىم ئۇمۇ مېنى ساقلاۋاتقان بولۇشى مۇمكىن» دەپ ئويلىدى ئۇ دوقمۇشتىن قايرىلىۋېتىپ.

ھىجران، سىناق نۇقتىلىرىدا

(چاتما نەسر)

قاسىمجان ئوسمان

1

قارا، بۇ يەردە شامال چىقمىسىمۇ ياپراقلار ناز بىلەن تىترەپ تۇرىدۇ. ئۇ گويا تەشۋىشتىكى ئاشىق يۈرىكىدەك ئىزگۈ سىمانى ئەسلىتىدۇ. بۇ يەردىكى ھەربىر يۈرەك ھىجران رەڭگىدە بېزەلگەن. ئۇ، ھەرقانداق سىناقلاردىن ئۆتۈشكە ھامان تەييار تۇرىدۇ...

2

شۇ چاغ مەڭگۈ ئېسىمدىن چىقماس دەيمەن: ئۇ چاغ مەن يا ھەسرەت، يا خۇشاللىقنىڭ نۇرلىرىنى بىلمەيتتىم. شۇنداقتىمۇ مەن تەقدىرگە بىر چاقچاق قىلغانمەن، بوپتۇ، ساڭا دەپ بېرەي: ئۇ ـ دەل مېنىڭ تۇغۇلۇشۇم ئىدى!

قۇلىقىڭنى يېقىن ئەكەل، بۇنى پەقەت سەندىن ئايرىلغان ئاشۇ ئەتىگەن بىلدىم.

3

مۇھەببەتلىك دۇنيانىڭ سەن بىلەن مۇناسىۋىتى يوقمۇ؟ ياق، چوقۇمكى بۇ دۇنيا سەن بىلەن مېنى، ئۇنىڭ بىلەن ئۇنى... جۇملىدىن شۇنداق گۈزەل ئۆزئارا يارىتىلىشنى بەلگىلىگەن. ئەمما كىشىلەر دائىم بۇ قانۇنىيەتنى بۇزماقچى بولۇشىدۇ.

ۋەھالەنكى، دۇنيا شۇقەدەر تىنىمسىز. ئۇ دائىم ئۆكسۈيدۇ، ئاشىق - مەشۇقلار كەچكى سەيلىدە بۇنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇپ قېلىشىدۇ.

4

سەن يۇلتۇزلار ئۆچمەيدىغان ماكانغا كېتىۋالدىڭ، مېنى ئۇزاق - ئۇزاق گەپ قىلىشقا زورلىدىڭ. ئەپسۇس، مەن گەپنىڭ راستلىرىنى ئەمدىلا ئېيتىشقا باشلىغىنىمدا سەن ئۆزۈڭنى قاتتىق ئۇرۇۋالدىڭ - دە، چوڭقۇر سۈكۈتتە ئويلاندىڭ...

مەن ساڭا تەلمۈرۈپ سۆزلەۋەردىم، سەنمۇ ئېتىراز بىلدۈرمەي ناھايىتى ئۇزۇن ۋاقىتنى ئۆتكۈزۈۋەتتىڭ. جان - جەھلىم بىلەن سورىغان قەلب سوئالىمنى مەجنۇنتال رەڭگىگە كىرگۈزۈپ ساڭا سۇندۇم. سەن يەنىلا سۈكۈتتە تۇرىۋەردىڭ.

مەن سۆزلىرىمنى يەنە بىر قېتىم باشتىن سۆزلىدىم...

5

سەن لەرزان خىيالىڭدىكى يۇلتۇز شولىسى چۈشكەن ھاياتىڭدا، ئادەملەرنىڭ ھاياتلىقنى ساھىل دەيدىغانلىقىنى ئويلان.

ئۇنداقتا، ئۇ قايسى دېڭىزنىڭ ساھىلى بولۇشى مۇمكىن؟! ئېنىقكى، ئۇ چوقۇم مۇھەببەت دېڭىزىنىڭ ساھىلى!

راستتىنلا شۇ بويىچە بولسا، مەنمۇ شۇ قىرغاقتىكى ساياھەتچى ياكى قاچان قايتىشىمنى بىلمەيدىغان سەيياھ ۋە ياكى ئۇيقۇسىدىن بىدار بولغان بېلىقچى. بىراق سەن پەقەت قەلب دېڭىزىمدىكى تەنھا بېلىق ئىكەنلىكىڭنى ئۇنتۇپ قالما، ئەزىزىم.

6

بىلىمەن، سەن چوڭقۇر خىيالغا باشقىدىن چۆكمەكتىسەن.

مەن يەنە ئازابلىق كۈندۈز، تەشۋىشلىك زۇلمەت كېچىلەردە سەن ئۈچۈن جان پىدا ئەيلەشنىمۇ بىلىمەن!

7

ھەر كۈن، ھەر كېچە يەنە شۇ سەن بار يىراق يۇلتۇزلار ماكانىنى خىيال قىلىمەن.